Visszaemlékezések

Száguld az idő! Fakulnak, távolodnak az évek, eltelt rajtam néhány évtized, és most visszanézek a tünékeny világomba. Megrohannak az emlékek.
Azóta nemzedékek sora született s nőtt fel. A múlt eseményei másoknak történelem, nekem viszont az életem egy- egy pillanata.

A második világháborút gyerekként éltem át, ifjú fejjel, diákként az 56-os forradalmat, és felnőttként családot alapítva együtt éltük át, a Kádár-érát, és a rendszerváltást.

Mi a közkórházzal (ma Hetényi Géza Kórház) szemben laktunk, az akkori Attila út 28 szám alatt, (ma Tószegi út).

Sajnos a házunkat lebontották, amikor a Papírgyár terjeszkedett és parkolót csináltak a helyén, de egy fa még mindig áll, ami a ház előtt a járda mellett nőtt, és emlékeztet a **múltra.**

1939 ***szeptember elsején születtem, amikor a rádióban bemondták*** *kitört* ***a*** *II.* ***Világháború.***
Édesanyám ijedtében, megszült 8 hónapra. S, ezzel a családom gondjai is még jobban megnőttek.

Édesapám *Kiss István tűzoltó főtörzsőrmester,* aki mentőtiszt volt és tűzoltó. Egy hónapon át hordott vattaközé csomagolva, a Papp Gábor Szanatóriumba, rövidhullám kezelésre, lovas mentővel.

A háború dúlt!
Amikor megszólaltak a szirénák az Apámnak mindig mennie kellett. Az emberek menekültek a bombázások elől, ő pedig folyamatosan az első vonalban volt, mert tüzet oltott és mentette az embereket.

Budapest mellett Szolnok egyike volt azoknak a városoknak, melyek a legsúlyosabb légi támadásokat élték át.

Emlékezetesek maradtak a borzalmak! Még most is visszacsengenek emlékeimben azok a hangok a bombázások a lövések, a gépfegyverek ropogása.
Az örökös rettegés, az elsötétítések, felöltözve, ruhástól való alvások, ha megszólalt a sziréna, menekülnünk kellett az óvóhelyre.
A lakosság állandó félelemben, rettegésben élt.

A város, mint vasúti csomópont a legnagyobb pusztítást 1944 június 2-án szenvedte el.

1944. június 2. Reggel 9 óra.
Nálunk, mindig szólt a rádió. Amikor megszakították az adást, néma csend lett.
Előbb németül majd magyarul mondta:

ACHTUNG! ACHTUNG! . . .
FIGYELEM! FIGYELEM! –„BÁCSKA, BAJA!
Zavaró repülés!
Majd kis idő múlva: Légi veszély! Légiriadó!

Szóltak a szirénák!
Már zúgtak is a repülők!

Jöttek az amerikai Liberátorok vagy angol nehéz bombázók. A repülők sokaságától elsötétült felettünk az égbolt.
A gépek mindig a Tisza felöl indították a támadást a Cukorgyár irányában, ott az első repülő kidobta a jelző rakétát és ezzel elkezdődött a szőnyegbombázás.

A szolnoki légvédelmi tüzérek beágyazták magukat a Cukorgyárral szemben a Tisza-gát oldalába, és szóltak a „boforc" ágyúk, és az éjszakai zavaró repülések közepette lőtték a repülőket. Állandó fénycsóvákat lehetett látni az égen, pásztázták az eget, keresték a repülőgépeket. Olyan fényesség volt éjszaka mintha nappal lenne.

A bombák sűrűn célt tévesztettek. A Jármű helyett a környéke és a temető kapott, a Tisza-híd helyett a Tiszába szórták a sok bombát. stb.

Egy alkalommal hozzánk is berepült egy repeszgránát az udvarra, de szerencsénkre nem robbant fel, mert Apám hatástalanította, mivel ő tűzszerész is volt.

Mi rohantunk az óvóhelye, mikor mihez voltunk a legközelebb; Hol a kórház légópincéjébe, ami szembe volt velünk. Hol a tanyák felé vagy éppen a cukorgyári daru melletti bunkerba.
Egy ilyen alkalommal féltében elhagyott az édesanyám a Tisza-gáton és rohant az óvóhelyre. Én, mint 5 éves gyerek nem volt félelemérzetem, sétáltam, az eget kémleltem, néztem a fel- felbukkanó fényeket a jelző rakéták jelzéseit. Judik Pali bácsi az akkori daru kezelője talált rám.

Ha a kórházi óvóhelyre szaladtunk, ott civilek kórházi dolgozók, betegek, apácák, voltak. Az apácák voltak a nővérek és ők, halkan mormolták az imát a megnyugtatásunkra:

Könyörögj érettünk halálunk óráján ..."

Lehalkított beszélgetések, vigasztaló szavak, szaggatott sírás, halk zokogások. Hordágyon vitték a sebesülteket, orvosok jöttek- mentek.

A légitámadás után kijöttünk a napfényre és csak a Vasútállomás felől feltörő füst és lángoszlopokat láttunk.

Lebombázták a Vasútállomást és környékét.

Apám mesélte, hogy szerencsére egy magyar szabadságos vonat a támadás előtt húzott ki az állomásról. Viszont a német szabadságos vonat már bent állt. A Véső út elején helyezkedtek el a német barakkok, ahol a katonáknak a fertőtlenítője volt, és amelyeket eltaláltak a gyújtóbombák.
Futottak, a meztelen német katonák rohantak a város utcáin. A járókelők és a civil lakosság dobált rájuk ruhákat vagy takarókat.

Óriási bombatámadás volt, hirtelen utcasorok tűntek el. A vasúti kocsiknak a darabjait bedobta a Gólyáig, ott az egyik emeletes ház erkélyén landolt egy pár kerék a tengellyel.

Másnap nagyanyámmal kimentünk a temetői kistemplom elé.
Siralmas látvány volt, ami fogadott bennünket.

A templom előtt halomba dobált hullák feküdtek. A halottakat stráfkocsival, lovas kocsival, teherautóval hordták és arról dobálták le.

Az emlékeimben ma is elevenen él a hullahegy tetején egy piros ruhás kislány holtteste. Az én korombeli lehetett, 5 éves.

A temető kapuján belül az út jobb és bal oldalán nyitott koporsókban eltorzult hullák, feküdtek, ki-ki fej, láb, karok nélkül, vagy belsejük kifordulva.
A hullák között, az úton négy ember kísért egy világos barna overallos katonát, akinek a nyakában fehér sál volt. Egy lelőtt angol gép pilótáját vezették végig, hogy lássa a borzalmakat, a pusztítást. Hallja a tömeg, lincselő hangját, kiáltozásait. Ő csak nézett és a vállát vonogatta.

A régi ravatalozónál a német katonai hullákat gyűjtötték, akiket a német autók hoztak oda. Később, őket közös sírba dobálva temették el, a szolnoki hősök temetőjében.

Emlékezetes számomra az is, amikor a zsidókat a házunk előtt szuronyos csendőrök terelték a cukorgyári gettóba. A dohánybeváltó felől az úgynevezett Bakai-féle fatelepnél ráfordultak az útra a kórház felé és jöttek, csak jöttek.
A zsidókat tömött sorokban, faragott klumpában, sárga csillaggal a mellükön hajtották a Cukorgyár felé. Inni akartak a kisposta előtti nyomóskútról, de az őrök nem engedték oda őket. Én gyerekként szaladtam a kúthoz a kiskannámmal és vittem a vizet, furakodtam a sorok közé. A kannatetőből ittak, csak ittak meg hullott a könnyük. Az egyik csendőr szemet hunyt, a másik elkergetett. Ez ismétlődött nap, mint nap, amíg be nem vagonírozták őket.

1944 szeptemberében az egyik nagy bombázás után a családunk elmenekült Nógrádba. Apámat meg elvezényelték, nyugat felé, hogy menekítse az akkori városi polgármesteri hivatal vezetését.

1945 tavaszán jöttünk haza a kifosztott házba. Jöttünk volna, de a házunkba előbb hadi kórház, lábadozó orosz sebesültekkel, később orosz kommandó volt.

Mi a 6 tagú család, különböző helyeken elszállásolva, sok-sok után járással, papír /dokument/ beszerzések után az udvari alsólakást kaptuk meg.
Ott laktunk 1946 karácsonyáig. Az ünnepet már a nagylakásban töltöttük, még két fő orosz katonával, akik változatlanul az egyik szobában maradtak.

A lakásunk üresen állt. Amíg mi odavoltunk az itthoni „kedves" szomszédaink, szét hordták a bútorainkat, az edényeinket, az ágyneműinket, a ruháinkat. Az apám véletlenül a saját fotelunkba ült le az Iskola út egyik házban, amit ők később visszaadtak.
Viszont nem kaptuk vissza a nővérem gyűjtött stafírungját, amiből az illető a három lányát kistafírozta.

Két lovunk volt, amivel hazajöttünk. Abból az egyik gyönyörű fekete csődör. Egy ember, aki a Cserép utcában lakott, kiszemelte magának a lovunkat. A ruszkival elvetette tőlünk. Jött az orosz és elvitte a lovat. A ló, olyan okos volt, hogy kétszer jött vissza és nyerített az ablak alatt éjjel és verte a patájával, a kapukilincset. Jött utána a ruszki és először, csak elvezette a lovat, másodszor viszont már úgy elverte a korbácsával, ott előttünk, hogy a ló térdre rogyott, összecsuklott. Borzasztó látvány volt, a szívünk szakadt meg érte. Utána soha többé nem jött haza.

Szép élményeim is vannak a gyerekkoromból.
Szerettem a Tiszát és most is szeretem. Sokat csónakáztunk a folyón, mivel volt motorcsónakunk. Gyönyörű látványt nyújt a háborítatlan vadregényes partja. A házunk mögött nem messze volt a Tisza-gát. A Vágóhíd és a cukorgyári daru között lévő szabad strandon, az úgynevezett *rongyoson* fürödtünk.
A Romániából leúsztatott szálfákon napoztunk, onnan ugráltunk fejest a vízbe és átúsztunk a folyón a túlpartra a Szandai rét felé. A parton a szedres bokrok között,

felgyalogoltunk, s onnan bele a vízbe a Tisza közepén ráfeküdtünk a hullámokra és vittek lefelé, majd kikötöttünk a daru körül.

Egyszer majdnem tragédiába torkolt a merészségem. Egy örvénylő bombatölcsér húzott a mélybe és nem engedett el. Emberi segítségnek köszönhetem az életem.

Később az 1956-os forradalmat, középiskolás diákként éltem meg. Diákbérlettel éppen a Szigligeti Színházban voltunk, amikor megszakították az előadást.
Szolnoki és szegedi egyetemisták jöttek!
Bejelentették, hogy *Budapesten kitört a forradalom" !*
Elszavalták a Talpra magyart! Hazafias jelszavakkal buzdítottak bennünket, és hívtak az esti szolnoki lampionos felvonulásra.
Mi elénekeltük a Himnuszt!

Este óriási tömeg jött és vonultunk, a vasútállomás elé!
Jelszavak hangzottak el,
„le a kommunizmussal, - le a vörös csillagokkal, - le a szovjet jelképekkel!
Ruszkik haza! ,,

A következő napokban a Budapesten folyó harcok leverésére, megindultak a szovjet tankok. Szolnokon is átvonultak. Hosszú percekig álltunk, hogy az út egyik oldaláról a másikra átkeljünk.
Az emberekben félelmet keltett a tankok látványa, aminek az ágyúcsöveit a város középületeinek bejárataira is ráirányították.

Ebben a helyzetben, a tankok mellett elhaladva, araszolva, az udvarlóm, később a férjem az AKÜV teherautójával szállította a kenyeret, élelmet, a tejipartól kapott tejadományt, Budapestre a forradalmároknak.

Nekem és családomnak nagyon fájdalmas és szomorú, máig a lelkemben élő nyomokat hagyott ez az időszak.

Kiss Ferenc, a bátyám, a budapesti Műszaki Egyetem hallgatójaként felvonult és harcolt Budapesten.

„Bízott benne, hogy Magyarországon újra magyarok lehetünk"

Levelében részletesen beszámolt a forradalom eseményeiről.

Találkozott a Rétságról felvezényelt harckocsizók vezetőjével, Soós főhadnaggyal, aki régi katonabajtársa volt, akit még ő képzett ki a tatai páncélos zászlóaljban. A harckocsizók az egyetemisták elbeszéléséből értették meg, hogy miért kellett, Budapestre jönniük.
Elsősorban a bátyámnak köszönhető, hogy a tankok visszafordultak Nagymaros irányába.

1956. október 25-én hősi halált halt, toroklövést kapott.
Szolnok város hősi halottja, akinek 2010-ben emléktáblát állíttatott a város, ami a Damjanich u. 1. szám alatti házon található.

Másoknak mindezen események a történelem részei, de ugyanakkor a mai fiatalok ismereteinek bővítésére is szolgálhat.

Simon Ferencné